

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

**Навчально-науковий інститут
соціально-педагогічної та мистецької освіти**

Кафедра початкової і спеціальної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

**на тему «Розвиток творчого мислення молодших школярів на уроках
літературного читання»**

**Виконала: здобувач вищої освіти
групи М 221-с денного відділення
спеціальність 013 Початкова освіта
Шульга Юлія Русланівна**

**Керівник: канд. пед. наук, доцент
Дубяга С.М.**

Рецензент: Канарова О.В.

Мелітополь – 2022 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	7
1.1. Творчість: сутнісна характеристика поняття.....	7
1.2. Структура та компоненти творчого мислення.....	29
1.3. Особливості розвитку творчого мислення молодших школярів.....	37
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ З РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ МЕТОДОМ ЕДВАРДА ДЕ БОНО «ШІСТЬ КАПЕЛЮХІВ МИСЛЕННЯ».....	52
2.1. Метод Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення» як засіб розвитку творчого мислення школярів на уроках літературного читання.....	52
2.2. Методика розвитку творчого мислення молодших школярів. Хід експерименту.....	60
2.3. Аналіз результатів дослідження.....	68
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

Анотація

Шульга Юлія Русланівна Розвиток творчого мислення молодших школярів на уроках літературного читання

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка впливу спеціально підібраної системи вправ на розвиток творчого мислення учнів початкової школи на уроках літературного читання.

Об'єктом дослідження є процес розвитку творчого мислення молодших школярів.

Предметом дослідження є метод Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення» як засіб розвитку творчого мислення учнів на уроках літературного читання.

У процесі дослідження проаналізовано стан вивчення проблеми у психолого-педагогічній, науково-методичній літературі, представлено аналіз основних теоретичних підходів до проблеми розвитку творчого мислення школярів; з'ясовано наукові підходи, дидактичні та організаційні умови використання елементів технології розвитку творчого мислення на уроках літературного читання у початковій школі, серед яких: урахування індивідуальних та вікових особливостей учнів у різноманітних способах організації їх діяльності на уроках літературного читання; гармонія між емоційними та інтелектуальними чинниками навчання; проблемний зміст навчального матеріалу; визначення експериментальної та контрольної груп; укладено комплекс вправ «Шість капелюхів» для розвитку критичного мислення учнів третього класу. Укладена система вправ для розвитку критичного мислення включає в себе цілі, які виходять із загальних завдань технології формування творчого мислення. Вправи розроблені у відповідності до формування кожної з ознак творчого мислення. Суттєво, що вправи, які мають на меті формувати лише якусь одну з визначених ознак творчого мислення, немає. Кожна з вправ є багатофункціональною, тобто вона сприяє розвитку кількох ознак.

Отже, метод «Шість капелюхів» Едварда де Боно дозволяє розкрити вчителю учня, як творчого і конструктивного мислителя, який вміє узагальнити і систематизувати матеріал за даною темою та допомогти розкрити нові шляхи розвитку проблеми. Системне запровадження розвитку творчого мислення на уроках читання сприяє опануванню не тільки навчального методу, а й використання набутих знань у повсякденному житті, що є фундаментом формування сучасної особистості.

Ключові слова: мислення, творче мислення, молодший школяр, урок літературного читання, метод Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення».

Summary

Shulga Yulia Ruslanivna

Development of creative thinking of younger schoolchildren in literary reading lessons

The purpose of the study is theoretical substantiation and experimental verification of the influence of a specially selected system of exercises on the development of creative thinking of primary school students in literary reading lessons.

The object of research is the process of developing creative thinking of younger schoolchildren.

The subject of the study is Edward de Bono's "Six Thinking Hats" method as a means of developing students' creative thinking in literary reading lessons.

In the process of research, the state of study of the problem in the psychological-pedagogical, scientific-methodical literature was analyzed, the analysis of the main theoretical approaches to the problem of the development of creative thinking of schoolchildren was presented; scientific approaches, didactic and organizational conditions for the use of elements of technology for the development of creative thinking in literary reading lessons in primary school have been clarified, including: taking into account the individual and age characteristics of students in various ways of organizing their activities in literary reading lessons; harmony between emotional and intellectual factors of learning; problematic content of educational material; definition of experimental and control groups; a complex of exercises "Six Hats" was concluded for the development of critical thinking of third-grade students. The complex system of exercises for the development of critical thinking includes goals that come from the general tasks of the technology of forming creative thinking. The exercises are designed in accordance with the formation of each of the signs of creative thinking. It is significant that there are no exercises aimed at forming only one of the identified signs of creative thinking. Each of the exercises is multifunctional, that is, it contributes to the development of several features.

So, Edward de Bono's "Six Hats" method allows the teacher to reveal the student as a creative and constructive thinker who is able to generalize and systematize the material on a given topic and help reveal new ways of problem development. The systematic implementation of the development of creative thinking in reading lessons contributes to mastering not only the educational method, but also the use of acquired knowledge in everyday life, which is the foundation of the formation of a modern personality.

Key words: thinking, creative thinking, junior high school student, lesson of literary reading, method of Edward de Bono "Six Hats of Thinking".

РЕФЕРАТ

Тема дипломної роботи «Розвиток творчого мислення молодших школярів на уроках літературного читання».

Здобувач вищої освіти **Шульга Юлія Русланівна**.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент **Дубяга Світлана Миколаївна**.

Дипломна робота виконувалась з вересня 2021 року до грудня 2022 року.

Місце виконання: індивідуальні заняття з керівником дипломної роботи на кафедрі початкової освіти, бібліотека Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Дипломна робота складається з реферату, вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (51 джерело), 6 додатків.

Актуальність дослідження. Нове сьогодення нашої країни, поступове перетворення її на демократичну, орієнтовану на кожен особистість державу, зумовили масштабні зміни у системі освіти, формулюванні її мети, завдань та методів діяльності.

Сьогодні народжується нова школа, у якій учень зможе повноцінно жити, проектувати своє майбутнє, свій життєвий шлях, проявляючи власні здібності та можливості, маючи бажання до самовдосконалення, самоосвіти та самовиховання.

Зміни у філософії освіти здійснюються на основі чинного Державного стандарту початкової школи, яким передбачено сформувати особистість, яка бажає і вміє вчитися самостійно; яка сприймає інформацію і вміє з нею працювати, осмислювати, сортувати, творити.

Питання розвитку творчості молодших школярів є надзвичайно актуальним у наш час. Адже саме зараз наша країна потребує людей, які можуть приймати сміливі та нешаблонні рішення, які вміють мислити творчо. Прикро, але сучасна школа зберігає ще застарілий підхід до отримання знань. Досить часто процес навчання зводиться лише до зазубрювання і наслідування прийомів діяльності, розв'язування однотипних завдань. Шаблонне та монотонне повторення одноманітних дій не сприяє розвиткові бажання вчитися. Діти втрачають радість відкриття і поступово позбавляються здатності до творчості.

Розвиток творчого мислення стає актуальним під час інтенсивних соціальних змін, коли неможливо діяти без постійного пристосування до нових обставин, без розв'язання проблем, значну частину яких неможливо передбачити. Здатність творчо мислити є досить цінним умінням для теперішньої людини, вимушеної практично безперервно перебувати в комунікаційних та інших контактах із великою кількістю різноманітних індивідуальностей, відвідувати різні країни, змінювати заняття та місце праці. Саме тому, розвиток творчого мислення набуває великого значення і є необхідністю для сучасної освітньої системи, до вимог світового суспільства, де процес пізнання стає осмисленим, безперервним і продуктивним.

Творче мислення – це здатність людини чітко виділити проблему, яку необхідно розв’язати; самостійно знайти, обробити і проаналізувати інформацію; логічно побудувати свої думки, навести переконливу аргументацію; здатність мислити мобільно, обирати єдино вірне розв’язання проблеми; бути відкритим до сприйняття думок інших і одночасно принциповим у відстоюванні своєї позиції

Формування основ творчого мислення розпочинається вже в початковій школі, де найкращим видом діяльності є дискусія, при активній взаємодії з текстами, у процесі створення письмових робіт. Тому, уроки читання мають навчити дітей добре читати, із порозумінням й зацікавити до самостійного читання нових текстів. Урок позакласного читання формує у школярів навички самостійного читання нових текстів, вміння глибше розуміти зміст творів, висловлювати власну думку, вести дискусії. Тому, застосовуючи на уроках позакласного читання прийоми і методи критичного мислення, учитель досягає набагато кращих результатів. Існує велика відмінність серед учнів у начитаності, у володінні технікою читання та інтересу до читання. Саме ті уроки читання, на яких учні запитують, творять, вирішують, інтерпретують та дебатують за змістом твору, виховують живий інтерес дитини до книги. До того ж, крім безпосереднього читання, сам урок включає міжпредметні зв’язки та інтегровані уроки, що сприяють розкриттю творчих здібностей дітей, активізації творчого мислення та інтересу до знань. Уроки української мови та читання дають широку можливість здійснювати міжпредметні зв’язки, оскільки вони ґрунтуються на спільних дидактичних цілях мовленнєвої діяльності: слухання, читання, висловлювання (усні й писемні). У написанні процес мислення стає видимим. Письмова робота містить у собі пошук розв’язання якоїсь проблеми й пропонує його читачам. Він завжди висловлює на папері свої думки і вишикує аргументацію для їх підкріплення.

Об’єкт цього навчання завжди буде змінним, а от спосіб оволодіння цими об’єктами слід закласти в шкільні роки – це вміння працювати з текстом, уміння думати, творчо мислити, послідовно виконувати розумові операції (порівняння, узагальнення, класифікація тощо), володіти різними способами обробки інформації, робити вибір, вчитися розуміти інших людей та співробітничати з ними. Саме цьому відповідає інноваційний метод «Шість капелюхів» Едварда де Боно, заснований на принципах рольової гри.

Метод «Шість капелюхів» – це простий і практичний спосіб розділення процесу мислення на шість різних режимів, кожен з яких представлений метафоричним капелюхом певного кольору, сенс якого полягає в тому, щоб розглянути одну і ту ж проблемну ситуацію з шести незалежних, одна від одної, точок зору.

Об’єкт дослідження – процес розвитку творчого мислення молодших школярів.

Предмет дослідження – метод Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення» як засіб розвитку творчого мислення учнів на уроках української мови та літературного читання.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка впливу спеціально підібраної системи вправ на розвиток творчого мислення учнів початкової школи на уроках української мови та літературного читання.

Відповідно до мети та гіпотези дослідження визначено такі завдання:

1. На основі аналізу науково-методичної літератури розкрити теоретичні основи використання елементів технології розвитку творчого мислення на уроках української мови та літературного читання в початковій школі.

2. Обґрунтувати дидактичні та організаційні умови використання елементів технології розвитку творчого мислення на уроках української мови та літературного читання в початковій школі.

3. Розробити систему вправ для розвитку творчого мислення учнів третього класу.

4. Експериментально перевірити ефективність укладених вправ для розвитку творчого мислення учнів на уроках української мови та літературного читання.

У ході дослідження було використано комплекс методів, серед яких: аналіз і синтез психолого-педагогічної літератури з окресленого питання; вивчення передового досвіду вчителів; аналіз, систематизація та узагальнення даних, педагогічний експеримент (констатувальний етап).

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що розкрито теоретичні основи використання елементів технології розвитку творчого мислення «Шість капелюхів» на уроках української мови та літературного читання в початковій школі, обґрунтовано дидактичні та організаційні умови використання елементів технології розвитку творчого мислення на уроках української мови та літературного читання в початковій школі.

Практичне значення роботи визначається укладеною системою вправ для розвитку творчого мислення третьокласників на уроках української мови та літературного читання.

Апробація результатів дослідження. Попередні положення роботи обговорювались і доповідались на засіданні кафедри початкової освіти, у виступі на шкільній педагогічній раді за місцем основної роботи.

Основна частина дипломної роботи складається з двох розділів.

У першому розділі «Теоретичні засади дослідження творчого мислення молодших школярів» проаналізовано стан вивчення проблеми у психолого-педагогічній, науково-методичній літературі, представлено аналіз основних теоретичних підходів до проблеми розвитку творчого мислення школярів; з'ясовано наукові підходи, дидактичні та організаційні умови використання елементів технології розвитку творчого мислення на уроках української мови у початковій школі, серед яких: урахування індивідуальних та вікових особливостей учнів у різноманітних способах організації їх діяльності на уроках української мови та літературного читання; гармонія між емоційними та інтелектуальними чинниками навчання; проблемний зміст навчального матеріалу; визначення експериментальної та контрольної груп.

У другому розділі «Організація педагогічного експерименту з розвитку творчого мислення молодших школярів методом Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення»» укладено комплекс вправ «Шість капелюхів» для розвитку творчого мислення учнів третього класу. Укладена система вправ для розвитку творчого мислення включає в себе цілі, які виходять із загальних завдань технології формування творчого мислення. Вправи розроблені у відповідності до формування кожної з ознак творчого мислення. Суттєво, що вправи, які мають на меті формувати лише якусь одну з визначених ознак творчого мислення, немає. Кожна з вправ є багатофункціональною, тобто вона сприяє розвитку кількох ознак.

Використання елементів технології розвитку творчого мислення на уроках української мови та літературного читання в початкових класах сприяє тому, що кожен учень відчуває себе цікавою особистістю; у молодших школярів пробуджується прагнення до спільної організації шкільного життя, формується здатність обґрунтовувати свою позицію і приймати думку іншого, якщо вона більш обґрунтована.

Отже, метод «Шість капелюхів» Едварда де Боно дозволяє розкрити вчителю учня, як творчого і конструктивного мислителя, який вміє узагальнити і систематизувати матеріал за даною темою та допомогти розкрити нові шляхи розвитку проблеми. Системне запровадження розвитку творчого мислення на уроках читання сприяє опануванню не тільки навчального методу, а й використання набутих знань у повсякденному житті, що є фундаментом формування сучасної особистості.

Имя пользователя:
Анастасія Варениченко

ID проверки:
1013108083

Дата проверки:
30.11.2022 16:32:27 CET

Тип проверки:
Doc vs Internet

Дата отчета:
30.11.2022 16:32:53 CET

ID пользователя:
100007156

Название файла: **перевірка Шульга**

Количество страниц: 68 Количество слов: 13973 Количество символов: 104339 Размер файла: 1.39 MB ID файла: 1012879709

12.6%

Совпадения

Наибольшее совпадение: 3.51% с Интернет-источником (<https://www.slideshare.net/Deyra01/ss-79251052>)

12.6% Источники из Интернета

146

Страница 70

Поиск совпадений с Библиотекой не производился

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников